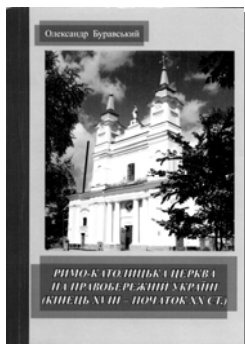

Критика та бібліографія

Буравський О. А. Римо-католицька церква на Правобережній Україні (кінець XVIII – початок XX ст.): Монографія / О. А. Буравський. – Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2013. – 452 с.

Суспільні зміни в Україні, спричинені здобуттям державної незалежності, відмовою від тоталітарної ідеї політичного устрою та заміною на ідеологічно протилежний, зумовили якісно нову ситуацію духовному житті народу. Принципово нова атмосфера, що склалася за останні десятиріччя на плюралістичній релігійній основі, викликана динамічним розвитком культурно-релігійних процесів, сприяла підвищенню інтересу широких кіл науковців і громадськості до суспільної та культурної ролі церковних громад, взаємозв'язку національного й релігійного чинників життя соціуму.

Оскільки українська історична наука довгий час розвивалася у несприятливих умовах, а церковна історіографія, як православна, так і католицька й греко-католицька, були заручниками апологій та полеміки, сьогодення необхідність висвітлення церковно-історичної проблематики викликана потребою критичного переосмислення дотеперішніх стереотипів радянської пропаганди та конфесійно-забарвлених уявлень і тверджень.

З огляду на сказане, тема монографії та предмет дослідження Олександра Антоновича Буравського – релігійна, економічна, політична та суспільно-культурна діяльність римо-католицького духовенства Правобережної України кінця XVIII – початку XX століття є актуальною. Вчасність підготовки монографії зумовлена також відсутністю комплексних узагальнюючих праць з цієї проблематики.

Хотілося б відзначити загалом удачу структуру монографії, що сприяло розв'язанню поставлених завдань. У вступі до роботи містяться всі необхідні компоненти, які належно розкриті. Наукова новизна роботи полягає в тому, що вперше в українській історіографії комплексно досліджена життєдіяльність римо-католицької конфесії на Правобережній Україні кінця XVIII – початку XX століття.

Рецензована праця відзначається чіткістю побудови, науково переконливою постановкою проблеми, ґрунтовним розкриттям теми. У першому розділі аналізується стан наукового розроблення теми, а також здійснено огляд

джерельної бази дослідження. Окремо слід зазначити наявність потужного джерельного підґрунтя наукової розвідки. Кількасот документів, зібраних у фондах вітчизняних та зарубіжних архівів, лягли в основу дослідження, що дало науковцю змогу максимально обмежити суб'єктивний чинник оціночних суджень.

У другому розділі розглядається міжконфесійна обстановка на Правобережній Україні наприкінці XVIII – першій половині XIX століття, аналізуються зміни у міжконфесійній карті регіону в другій половині XIX – на початку XX століття.

У третьому розділі «Римо-католицька церква у соціально-економічному розвитку Правобережної України (кінець XVIII – початок XX ст.)» автор висвітлює особливості ведення господарської діяльності Римо-католицької церкви. О. Буравський справедливо акцентує увагу на тому, що в 1850-1866 роках спостерігалось кардинальне втручання самодержавства в економічно-господарський стан Римо-католицької церкви, що спричинило обмеження її господарської діяльності.

У четвертому розділі аналізується громадсько-політична позиція римо-католицького духовенства у визначений автором відрізок часу. Науковець аргументовано виокремлює два періоди: перший – кінець XVIII – перша половина XIX століття (ключовими подіями його стали повстання 1830-1831 років та ліквідація Уніатської церкви в 1839 році) і другий – друга половина XIX – початок XX століття (віховою подією було польське повстання 1863-1864 років). На думку О. Буравського, на початку XX століття «царизм і Римо-католицька церква залишалися непримиренними ворогами. Однак, незважаючи на всі обмеження, римо-католицьке духовенство відстоювало провідні позиції на Правобережжі, виступало вирішальним чинником протистояння асиміляційним процесам» (С. 303).

Такий важливий аспект життя Римо-католицької церкви, як благодійницька та культурна діяльність, висвітлюється автором у п'ятому розділі монографії. На підставі значного масиву архівних джерел ним аналізується діяльність римо-католицьких орденів (езуїтів, домініканців, кармелітів, бернардинів, піарів та інших) у напрямі сприяння розвитку освітньої сфері на Правобережній Україні. Значна увага приділена також висвітленню культурно-громадської роботи парафіяльних римо-католицьких священиків.

Висновки, зроблені у монографії, виважені та аргументовані, результати дослідження належно апробовані, а його зміст й основні положення викладенні також у багатьох статтях. Загалом вивчення та критичний аналіз чималої джерельної бази, історіографічного доробку, залучення конкретного фактологічного матеріалу дозволили Олександрові Буравському виробити власне бачення досліджуваної проблеми, свідомо підійти до вибору науково-дослідницького інструментарію, принципів і методів пошукової роботи, сформулювати низку аргументованих висновків та узагальнень і відтворити весь спектр діяльності Римо-католицької церкви на Правобережній Україні наприкінці XVIII – на початку XX століття на засадах історизму, об'єктивності й наукової добросовісності. Пропонована робота є завершеним науковим дослідженням актуальної наукової проблеми, в якій здійснено її комплексний, системний конкретно-історичний аналіз.

Г. М. Стародубець